

A B C D E F G H I J K L Ł M N O P R S T U V W X Y Z

Nr

13086

1. Obiekt

1452/2

KLASZTOR CYSTERSÓW

2. Czas powstania

1222-1266 r.  
XV/XVI w.

3. Miejscowość

KRAKÓW-MOGIŁA

4. Adres

Ul. Klasztorna 11

nr hipoteczny dz. ew. nr

5. Przynależność administracyjna

województwo: małopolskie

powiat: krakowski

gmina : KRAKÓW

6. Poprzednie nazwy miejscowości

j.w.

7. Przynależność administracyjna  
przed 01.01.1999

województwo krakowskie

8. Właściciel i jego adres

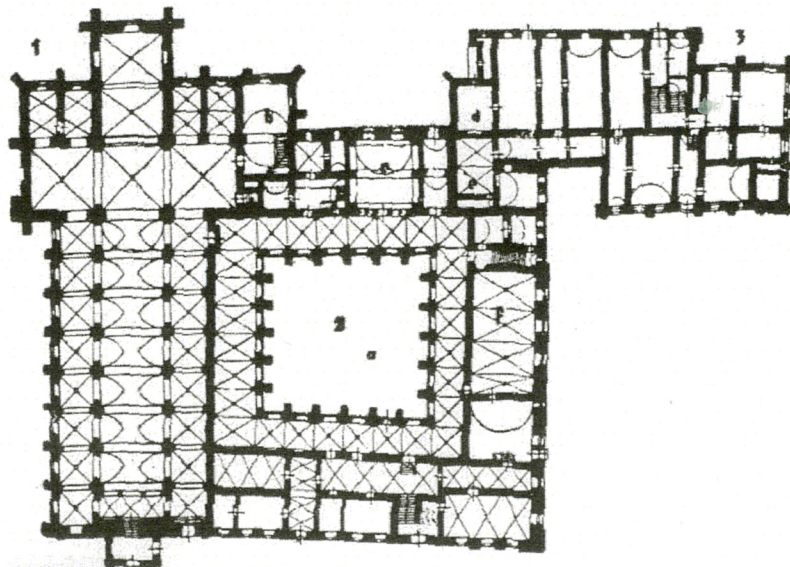
Zakon Cystersów w Mogile

9. Użytkownik i jego adres

j.w.

10. Rejestr zabytków

A-20 decyzja z dnia 07.03.1930r. i  
19.II.1975r.





Proces fundacyjny klasztoru Cystersów, z ostateczną lokalizacją w podkrakowskiej wsi Mogiła, przeprowadzono w latach 1218-1226. Z inicjatywy Wysława Odrowąża pierwsi zakonnicy zostali sprowadzeni z Lubiąża do Kacic, w pobliżu Prandocina, gdzie początkowo miał powstać klasztor. W 1222 r. dochodzi do przejęcia patronatu przez Iwona Odrowąża, który daruje konwentowi cystersów, z opatem Piotrem na czele, swoją wieś Mogiłę i przeznacza ją na nowe miejsce lokalizacji klasztoru. W akcie fundacyjnym Cystersi otrzymali dodatkowe, trzyletnie uposażenie z przeznaczeniem na budowę klasztoru. W 1228 r. papież Grzegorz IX wziął klasztor mogiński w opiekę i zatwierdził jego posiadłości. Opactwo powstawało najprawdopodobniej etapami. Budowa klasztoru trwała od 1222 do 1266 r. Do roku 1225 musiały stanąć w Mogile podstawowe zabudowania sakralne i mieszkalne, gdyż w tym roku konwent zostaje przeniesiony z Kacic do Mogiły. Zgodnie z regułą w Mogile znalazło trzynastu braci. Konsekracja klasztoru miała miejsce w 1266 r. Dokonał jej biskup Prandota w obecności opata Hartlipa. Całość zespołu architektonicznego opactwa mogińskiego złożona jest z bazyliki, klasztoru, pałacu opackiego, przeoratu, oraz budynków gospodarczych. Klasztor został wzniesiony wg reguły przyjętej dla opactw cysterskich, jednak obserwując obecny układ budowli widać

Cd. wkładka 1

**Sytuacja:** zespół budynków zlokalizowanych po wschodniej stronie ulicy Klasztornej, wzdłuż historycznego traktu prowadzącego w stronę przeprawy przez Wisłę. Budynek klasztoru od północy przylega do południowej elewacji korpusu nawowego i transeptu kościoła, natomiast w narożniku pd.-wsch. łączy się z domem przeorskim i Pałacem Opackim.

**Klasztor:** zgrupowany wokół czworobocznego, zamkniętego wirydarza, piętrowy. Wymiary 42 x 52 m. Piwnice skrzydła zach. oraz parter skrzydła wsch. pochodzą z XIII wieku. Skrzydło południowe późnogotyckie. Piętro skrzydła wschodniego przebudowane w okresie baroku. Pozostałe piętra barokowe. Krużganki XIV- wieczne, z fundacji Kazimierza Wielkiego nakryte sklepieniami krzyżowo – żebrowymi i doświetlone szerokimi półkolistymi oknami. Okna barokowe XVIII- wieczne. W elewacji zewnętrznej widoczne ślady okien późnogotyckich. W krużgankach zachowana polichromia Stanisława Samostrzelnika: scena Ukrzyżowania oraz w trzech przęsłach dekoracje arabeskowe. Pierwotnie istniały dwa krużganki. Większy pełnił rolę komunikacyjną pomiędzy poszczególnymi elementami gmachu klasztornego. Mniejszy tzw. krużganek skrybów został częściowo odizolowany od ruchu klasztornego. Wokół małego krużganku, oprócz celi dla skrybów znajdowała się biblioteka klasztorna składająca się z dwóch pomieszczeń. W skrzydle wschodnim zakrystia z wydzieloną niewielką salą przebieralni (nr 5 i 4), na rzucie prostokąta. Sklepienie kolebkowe z lunetami. Nad zakrystią na piętrze skarbczyk, z którego przejście do biblioteki umieszczonej ponad bliźnią kaplicą południową. Biblioteka nakryta sklepieniem sieciowym z żebrami na renesansowych konsolach. Na sklepieniu polichromia Stanisława Samostrzelnika z motywami roślinnymi oraz tarczami herbowymi z herbem Odrowąż oraz inicjałami Erazma Ciołka 1522-46 na zwornikach. W parterze, dostępny z krużganków kapitularz, na rzucie wydłużonego prostokąta, nakryty sklepieniem kolebkowym z lunetami z 1670 roku, o dwóch bliźnich oknach wychodzących na krużganki. Na skrzydłach drzwi prowadzących do kapitularza malowane postacie czterech ewangelistów. Nad kapitularem na piętrze kaplica, pierwotnie przechodząca przez dwie kondygnacje, na rzucie kwadratowym, nakryta sklepieniem krzyżowo-żebrowym. Obecnie połączona z pałacem opackim. Pomiedzy kapitularem a sienią, stanowiącą przejście do ogrodu, sala opacka (audytorium - miejsce posłuchań i przyjęć, obecnie kaplica akademicka) dwuprzęsłowa, nakryta sklepieniem późnogotyckim, krzyżowo- żebrowym. W skrzydle południowym mieści się dawne kalifaktorium - dziś sala duszpasterstwa, pierwotnie jedyne ogrzewane pomieszczenie z wykorzystaniem pieców hutniczo – gospodarczych, do dzisiaj zachowane elementy gotyckiego kominka. Po pożarze w 1447 r. wzniesiono nowe sklepienie i zbudowano schody do dormitorium, mieszczącego się we wschodniej części klasztoru. Głównym pomieszczeniem jest refektarz z 1450 r. - dziś również spełniający funkcję sali posiłków. Refektarz wzniesiony na rzucie prostokąta, czteroprzęsłowy, nakryty sklepieniem krzyżowo- żebrowym. Nad nimi znajduje się sala dysput z pułapem z początku XVIII w., dekorowana obrazami z hagiografią Św. Bernarda. Skrzydło zach. - w osi środkowej sklepiona sień z przejściem do rozmównicy oraz główna klatka schodowa. Pomieszczenia parteru i piętra w skrzydle zach. w większości sklepione kolebkowo. Zachowane pomieszczenia braci konwersów - dawna fraterna z XIII w. z dwunawową salą ze sklepieniem

Cd wkładka 1



14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne	17. Użytkowanie obecne
26500 m <sup>3</sup>	8000 m <sup>2</sup>	mieszkalny	mieszkalny
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)	
1970-80r.-konserwacja polichromii krużganków i biblioteki 1977 r. –wymiana więźby i pokrycia dachu Pałacyku Opackim 1992 r.- osuszenie fundamentów i remont konserwatorski refektarza 1996r. –konserwacja portalu w Pałacyku Opackim 2004 r.- remont konserwatorski elewacji wirydarza 2004 r.- wymiana stolarki okiennej na I p. wirydarza 2005r. –badania sondażowe na obecność polichromii w zach. skrzydle krużganków 2008 r. konserwacja portalu przy furcie		-dobry	
		20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie	
		bieżące utrzymanie i konserwacja obiektu	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

1. Chronicum monasterii Mogilan 1695-1750, Anonim zw. Kroniką Menera, Archiwum Klasztoru nr 9
2. J. Długosz, Liber beneficiorum dioecesis Cracoviensis t. III wyd. A. Przeździecki, 1864
3. E. Janota, Zbiór dokumentów opactwa mogińskiego [w] Monografia opactwa cysterskiego we wsi Mogile, 1867
4. teczka korespondencyjna, Archiwum WUOZ

22. Bibliografia

1. Monografia opactwa cysterskiego we wsi Mogile, A. Gorczyński, J. Szujski, W. Łuszczkiewicz T. I i II, 1867
2. T. Chrzanowski, M. Kornecki, Sztuka Ziemi Krakowskiej, 1982
3. J. Zawadzka, Proces fundowania opactw cysterskich w XII i XIII [w] Roczniki Humanistyczne, t. VII. 1958
4. Katalog Zabytków Sztuki w Polsce t. I, z. 6 Kraków 1951

23. Źródła ikonograficzne i fotografie (rodzaj, miejsce przechowywania)

24. Uwagi różne

25. Opracował

tekst mgr inż. arch. Ludomir Książek, październik 2008

plany, rysunki j.W.

zdjęcia fotograficzne j.W.

miejsce przechowywania negatywów :

*Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego.*

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

Wkładka 1- tekst

Wkładka 2- fotografie

Wkładka 3- fotografie

Wkładka 4- fotografie

Wkładka 5- fotografie



1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
KRAKÓW	KLASZTOR OPACTWA CYSTERSÓW W MOGILE	Cd. TEKST

Cd.12

wyraźnie odejście od wzorca. Bezpośrednie otoczenie klasztoru mogińskiego od początku było w pełni zasiedlone i nie spełniało wymagań kapituły generalnej. Od świata zewnętrznego oddzielał go wysoki mur szeroka, wypełniona wodami Dłubni, fosa, na której istniał most prowadzący do zabudowani klasztornych. Układ przestrzenny założenia znany jest z zachowanego XV-wiecznego planu. Zasadnicza część klasztoru powstała w XIII w. W XV stuleciu klasztor był dwukrotnie niszczone przez ogień. Po drugim pożarze opat Marcin Matyspasek przystąpił do generalnej odbudowy całego opactwa. W 1475 r. opasał klasztor murem i wzmocnił basztami. Restaurację i fortyfikację klasztoru (otoczenie wałem na kształt szanów, postawienie bramy, przekomponowanie ogrodu w stylu włoskim, założenie stawów rybnych) przeprowadził w XVI w. opat Wawrzyniec Goślicki. W 1569 r. opat Marcin Białobrzescki wznosił w pd.- wsch. narożniku części założenia renesansowy pałacyk opacki, który sąsiaduje z budynkiem przeoratu. Przeorat, w dolnej partii sięga XV wieku. Budynek ten został przekształcony i nadbudowany za czasów opata Erazma Ciołka w pierwszej połowie XVI w. Na przełomie XV/XVI w. na terenach klasztornych działała huta miedzi. W okolicy Dłubni założono browar i papiernię działającą od 1500r. do XVII w. (od 1560 r. była własnością klasztoru). W 1587 r. w klasztorze wraz ze swym wojskiem obozował arcyksiążę austriacki Maksymilian Habsburg. Zachowany sztych w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie daje obraz klasztoru i jego fortyfikacji tego okresu. W latach 1656/57 klasztor był wielokrotnie łupiony przez Szwedów, aż wreszcie został zajęty i spalony przez generała Wirtza. W 1708 r. wielki pożar zniszczył część kościoła i klasztoru, a także zabudowania gospodarcze: stajnie, wozownię, piekarnię, łaźnię, dom gości, młyn zbożowy, folusz – w większości nie odbudowane. Zachowany układ przestrzenny wg. stanu z XIX wieku. Zniszczeniu uległa część folwarczna. W 1950 r. część terenów należących do klasztoru została przejęta przez Skarb Państwa. Na polach klasztornych powstały bloki mieszkalne, a na suchych stawach kompleks zabudowań Klubu Sportowego Hutnik.

Cd. 13

wspartym na dwóch kamiennych filarach. Obecnie zamieniona na "Katakumby". Na piętrze krużganki z ciągiem 27 cel dla zakonników tzw. Dormitorium. Elewacja budynku głównego klasztoru z przełomu XVII/XVIII wieku. W wirydarzu szkarpy.

Przeorat ( stare opactwo): budynek usytuowany w narożniku południowo –wschodnim, gotycko –

renesansowy. Parter datowany na II poł. XV w., następnie nadbudowany i przerobiony w I poł. wieku XVI. Budynek wzniesiony na rzucie nieregularnego prostokąta z węższym przedłużeniem od strony północnej, piętrowy. Elewacje oszkarpowane, tynkowane. Pierwotnie w parterze lico ceglane. Kamieniarka okien renesansowa. Na fasadzie południowej zachowany kamienny medalion z popiersiem króla Zygmunta Starego i napisem: "Pater patriae". Autorstwo przypisywane Giovanniemu Ciniemu.

Pałac opacki: budynek usytuowany pomiędzy klasztorem a przeoratem. Piętrowy, na rzucie prostokąta. We wnętrzu na piętrze wydzielone trzy reprezentacyjne wysokie sale. Zachowane okna renesansowe. W elewacji wschodniej zachowana tablica marmurowa z napisem fundacyjnym (1569 r.), ponad nią kartusz z herbem opata Białobrzesckiego – Abdank. Portal główny barokowy, wsparty na kolumnach opata Denhoffa (ok. 1680 r.) We wnętrzu portale renesansowe i kominki renesansowe, lawetarz marmurowy, barokowy



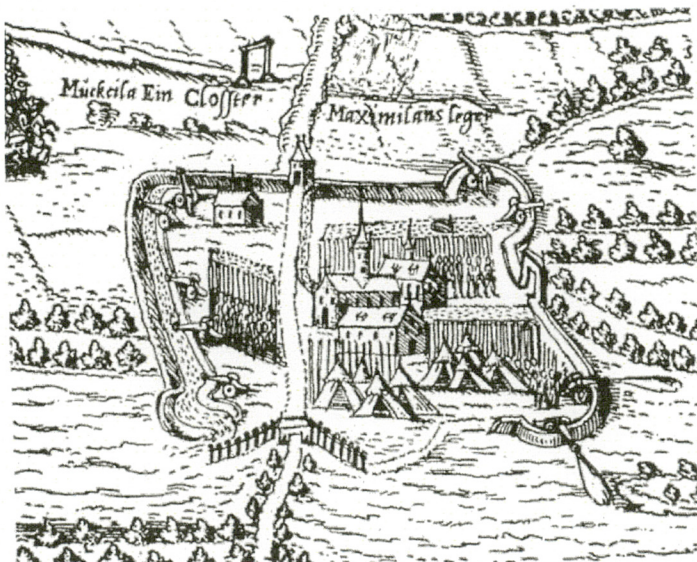
Cd. 13 wkładka 1

**Wyposażenie:** sklepienia krzyżowo – żebrowe XIV, XV wiek, kolebkowe z lunetami , polichromia renesansowa Stanisława Samostrzelnika w bibliotece i krużgankach, pięć ostrołukowych portali, jeden prostokątny z nadprożem maswerkowym, portal renesansowy z 1569 roku oraz portale barokowe, 19 płyt nagrobnych gotyckich i renesansowych, między innymi Jana i Eusatchego ze Sprowy, Jana z Krużlowej, Mateusza Górki, fragmenty dwóch płyt gotyckich z postaciami rycerzy i fragment płyty renesansowej z postacią kobiety.

**Mury obronne:** we wschodniej części muru klasztornego, na tyłach klasztoru zachowana baszta z fragmentem murów obronnych . Mury rozbudowane w XIV wieku, baszta XVII w. Mury i baszta murowane ceglane.

**Ogród:** usytuowany po wschodniej stronie założenia. W XIX w. ogród klasztorny składał się z ośmiu kwater od północy kościoła, obsadzonych drzewami oraz z podobnej kwatery od wschodu. W południowej części założenia klasztornego znajdowały się dwa ogródki pod opactwem, oddzielone od siebie bramą wjazdową gospodarczą i murem. Po drugiej stronie drogi od południa był ogród warzywny, folwarczny. Wzdłuż zachodniej granicy opactwa płynęła młynówka, przecinająca podwórze gospodarcze i skręcająca na południowy-wschód. Mnisi mieli także oszkloną oranżerię i drewnianą altanę. Furtka w murze prowadziła za mury opactwa, gdzie znajdował się zespół ośmiu dużych i małych stawów. Obecne ogrody w większej części o charakterze kontemplacyjnym, częściowo udostępnione dla pielgrzymów, założone współcześnie. Centralnym punktem jest tarasowy ołtarz Chrystusa Ukrzyżowanego z aleją główną otoczoną niską balustradą z obeliskiem. Dookoła figury aniołów i świętych. Całość uzupełniona ogrodu umieszczono kapliczkami maryjnymi.

Najstarszy widok opactwa pochodzi z 1593 roku



- 1 kościół
- 2 dziedziniec
- 3 przejście mnichów
- 4 przebieralnia
- 5 zakrystia
- 6 sala kapituły
- 7 schody do dormitorium - sypialni
- 8 parlatorium - rozmównica
- 9 sala dzienna
- 10 calefactorium - ogrzewalnia
- 11 refektarz - jadalnia
- 12 kuchnia
- 13 refektarz konwersów i schody do ich dormitorium
- 14 rozmównica zewnętrzna
- 15 magazyn i piwnica
- 16 lavatorium - umywalnia



1. Miejscowość

**KRAKÓW**

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

**KLASZTOR OPACTWA  
CYSTERSÓW W MOGILE**

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

**FOTOGRAFIE**

Fot. 1



Fot.2



Wkładkę założył: mgr inż. arch. Ludomir Książek

Miejsce przechowywania negatywów: u autora



Fot 3



Fot.4





1. Miejscowość

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

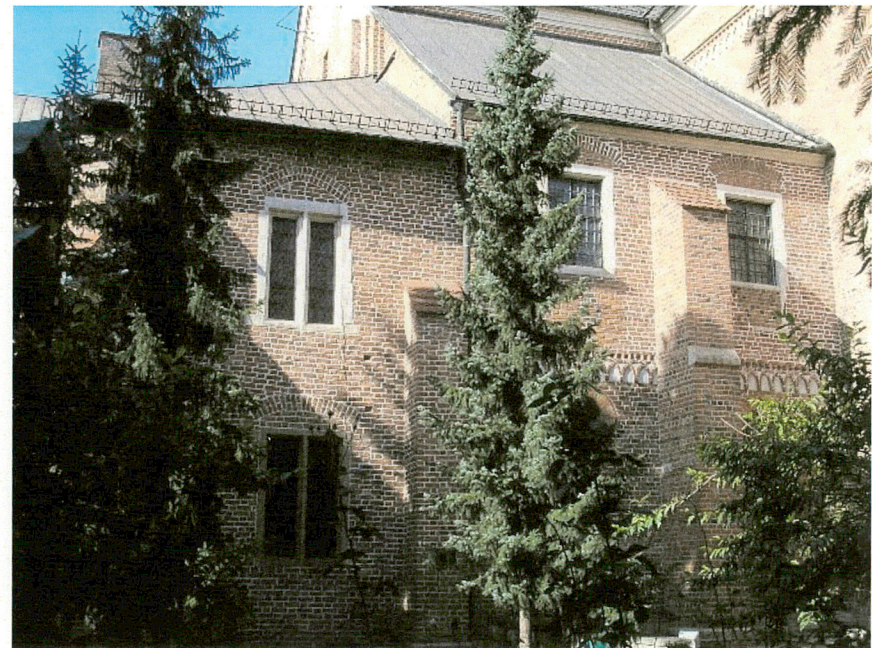
3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

**KRAKÓW****KLASZTOR OPACTWA  
CYSTERSÓW W MOGILE****FOTOGRAFIE**

Fot.5



Fot.6



Wkładkę założył: mgr inż. arch. Ludomir Książek

Miejsce przechowywania negatywów: u autora



Fot. 7



Fot.8





1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
<b>KRAKÓW</b>	<b>KLASZTOR OPACTWA CYSTERSÓW W MOGILE</b>	<b>FOTOGRAFIE</b>

Fot.9



Fot.10

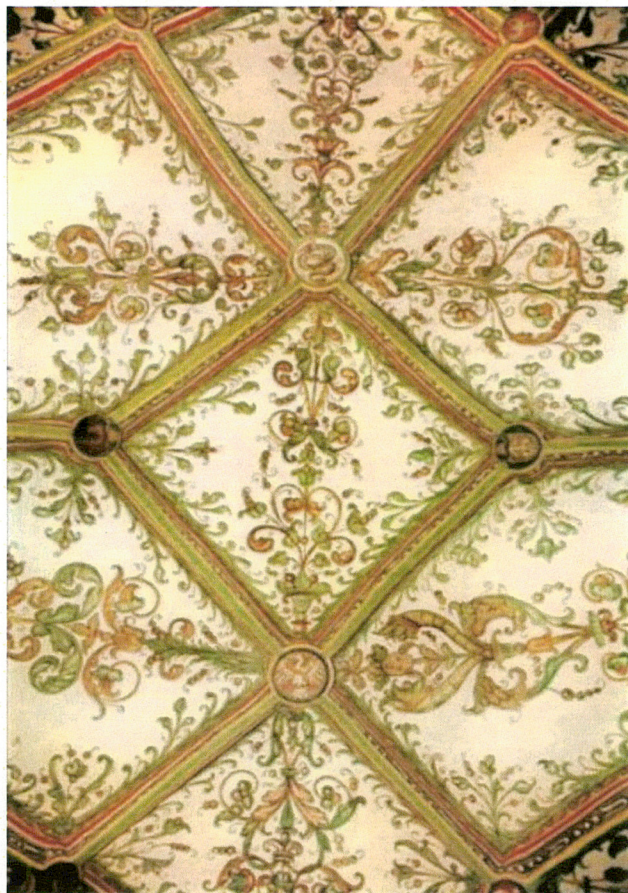


Wkładkę założył: mgr inż. arch.Ludomir Książek

Miejsce przechowywania negatywów: u autora



Fot 11



Fot 12



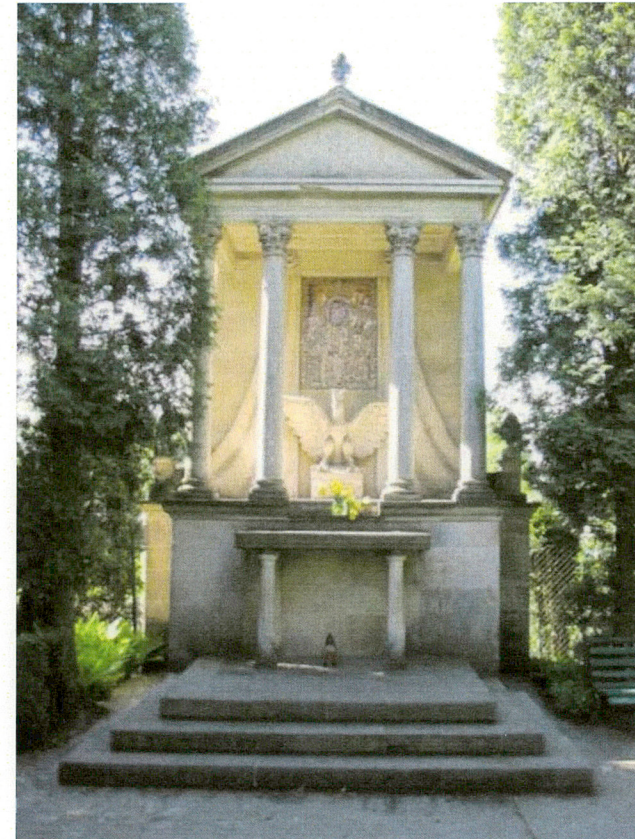


1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
KRAKÓW	KLASZTOR OPACTWA CYSTERSÓW W MOGILE	FOTOGRAFIE

Fot.13



Fot 14



Wkładkę założył: mgr inż. arch.Ludomir Książek

Miejsce przechowywania negatywów: u autora



Fot.15



Fot. 16



Spis fotografii:

1. skrzydło zachodnie, dawne dormitorium
2. opatówka
3. skrzydło wsch. skrzydło pn.
4. narożnik pn.zach.
5. skrzydło pn.
6. zakrystia
7. barokowy portal skrzydła wsch.
8. gotycki portal dormitorium
9. sklepienie biblioteki
10. polichromia krużganków
11. polichromia sklepienia biblioteki
12. baszta i fragment murów obronnych
- 13.-16 ogrody klasztorne